

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních studií

Bakalářská práce

**Instituce pro trávení volného času mládeže do
18 let**

Tomáš Jonák

© 2015 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra humanitních věd

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Tomáš Jonák

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Instituce pro trávení volného času mládeže do 18 let

Název anglicky

Institutions for Leisure Time Spending of the Youth up to 18 years of age

---

Cíle práce

Hlavním cílem bakalářské práce je analyzovat prostředí zkoumané problematiky, tedy institucí pro trávení volného času do 18 let. Teoretická zjištění budou aplikována na konkrétní problematiku. V závěru budou provedena vyhodnocení a bude zpracován návrh na případná opatření a doporučení.

Metodika

Bakalářská práce se skládá ze dvou částí-teoretické a praktické. Teoretická část je zpracována za využití odborné literatury či internetových zdrojů. Praktická část se zaměřuje na konkrétní instituci a zahrnuje analýzu podle Malinowského. Získaná data budou použita k testu hypotézy, zda organizace plní své veřejné poslání.

Doporučený rozsah práce

30-40 stran

Doporučené zdroje informací

Břetislav, Hofbauer, CSc, Děti, mládež a volný čas. Nakladatelství Portál, 2014, 176 s., ISBN80-7178-927-5
Hájek, Bedřich; Hofbauer, Břetislav; Pávková, Jiřina. Pedagogické ovlivňování volného času, Nakladatelství Portál, 2011, 240s. ISBN978-80-262-0030-7
Hájek, Bedřich, HOFBAUER, Břetislav, PÁVKOVÁ, Jiřina. Pedagogika volného času. Praha: Univerzita Karlova, 2003. 105 s. ISBN 80 7290-128 1
Pávková, Jiřina, Pedagogika volného času. Praha: Portál, 2002, ISBN 80-7178-711-6
Vážanský, Mojmír, SMĚKAL, Vladimír. Základy pedagogiky volného času. Brno: Paido, 1995. 176 s. ISBN 80 901737-9 9

Předběžný termín obhajoby

2015/06 (červen)

Vedoucí práce

PhDr. Miroslav Polišínský, CSc.

Elektronicky schváleno dne 5. 3. 2015

doc. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 10. 3. 2015

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 12. 03. 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Instituce pro trávení volného času mládeže do 18 let" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 12. března 2015

_____

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce PhDr. Miroslavu Poliškému, CSc. za vedení a odbornou pomoc, čas a rady, které mi věnoval. Dále bych chtěl poděkovat paní ředitelce Domu dětí a mládeže Mělník Mgr. Heleně Jiráčkové, která mi umožnila získat potřebné informace o vybrané instituci.

Instituce pro trávení volného času mládeže do 18 let

Institutions for Leisure Time Spending of the Youth up to 18 years of age

Souhrn

Bakalářská práce pojednává o vybrané instituci pro trávení volného času dětí a mládeže v Mělníku. V teoretické části jsou charakterizovány pojmy volný čas, historický vývoj volného času a jeho funkce, mládí a mládež. Další kapitoly se zabývají problematikou volného času a charakteristikou jednotlivých institucí, které se nachází v České republice. Výzkumná část se zabývá analýzou vybrané volnočasové instituce. Cílem analýzy je zjistit, zda instituce plní své poslání. Dalším cílem praktické části je zkoumání strategické analýzy instituce. V závěru jsou formulována doporučení pro zlepšení, zefektivnění instituce a navrženy strategie jejího možného rozvoje.

Summary

This bachelor thesis deals with the chosen institution for spending free time of children and youth in Mělník. In the theoretical part terms like leisure time, historical development of free time and his function and youth are characterized. Next chapters are interested in issue of leisure time and characteristic of individual institutions that are located in the Czech Republic. The research part includes analysis of chosen leisure time institution. The aim of analysis is to find out if the institution fulfils its mission. The next aim of the practical part is the exploration of strategic analysis of institution. In conclusion recommendation for improvement, efficiency improvements are formulated and strategies of possible development are suggested.

Klíčová slova: aktivity, hry, instituce, mládež, práce, sport, trávení, volný čas, zábava, zájmové kroužky

Keywords: activities, games, institution, youth, work, sport, spending, leisure time, entertainment, clubs

Obsah

1. Úvod	10
2. Cíl práce a metodika.....	11
2.1. Cíl práce.....	11
2.2. Metodika	11
2.2.1 Popis použité analýzy - základní prvky instituce podle B. Malinovského	12
3. Teoretická část	13
3.1. Volný čas	13
3.1.1. Funkce výchovy ve volném čase	14
3.1.2. Volný čas a životní styl.....	15
3.1.3. Mládí a mládež.....	15
3.2. Historie volného času.....	16
3.2.1. Počátky výchovy ve volném čase	16
3.2.2. Poválečný vývoj.....	17
3.2.3. Devadesátá léta	17
3.3. Začátek je v rodině.....	18
3.3.1. Vliv rodiny na využití volného času	18
3.4. Instituce pro výchovu ve volném čase	20
3.4.1. Střediska pro volný čas dětí a mládeže	21
3.4.2. Volnočasová zařízení školy	23
3.4.3. Školní družiny.....	23
3.4.4. Školní kluby.....	25
3.4.5. Domovy mládeže	25
3.4.6. Dětské domovy	26
3.4.7. Nestátní neziskové organizace.....	27
3.5. Sdružování dětí a mládeže	28
3.5.1. Vrstevnické skupiny	29
3.5.2. Sdružení Junák.....	30
3.5.3. Pionýr.....	30
3.5.4. Sdružení zájmová.....	31
3.5.5. Sdružení orientovaná nábožensky	32
3.6. Preventivně výchovná péče, ústavní a ochranná výchova.....	33

3.7.	Základní umělecké a jazykové školy	34
3.8.	Streetwork	34
3.9.	Legislativa.....	35
3.10.	Financování.....	35
4.	Praktická část.....	37
4.1.	Cíl a metodika	37
4.2.	Středočeský kraj – město Mělník.....	37
4.3.	Způsob trávení volného času dětí a mládeže	38
4.3.1.	Školství	38
4.4.	Data	38
4.4.1.	Údaje o instituci	38
4.4.2.	Dům dětí a mládeže Mělník.....	39
4.4.3.	Poslání instituce	39
4.4.4.	Nabídka programů v DDM Mělník	40
4.4.5.	Úspěchy DDM Mělník v roce 2014.....	45
4.4.6.	Ediční a propagační činnost instituce	46
4.4.7.	Personál.....	47
4.4.8.	Financování.....	48
4.4.9.	Normy	50
4.4.10.	Hodnocení vybrané instituce	51
4.5.	Výsledky a diskuze	52
4.6.	Doporučení.....	52
5.	Závěr	53
6.	Seznam literatury.....	54
6.1	Seznam tabulek	55

1. Úvod

Motto:

„Pro činného člověka není žádný den dlouhý.“

Seneca Lucius Annaeus

Volný čas zůstává nadále specifickou, nenahraditelnou součástí každodenního života dětí a mládeže. Je to čas na odpočinek, regeneraci fyzických i psychických sil, naplňování zájmů, potřeb hodnot na seberealizaci.

Děti, které tráví svůj volný čas aktivním způsobem jsou šťastnější než jejich pasivní vrstevníci. Jestliže se účastní v institucích určených pro volný čas, nejen že aktivně a smysluplně tráví svůj čas, ale nabývají nových dovedností, zkušeností, ale hlavně předchází sklonům k rizikovým projevům chování rozvíjí síť vztahů a kontaktů mimo rodinu.

Odpovědnost za trávení volného času dítěte spočívá na rodičích. Od svých rodičů přijímáme vzory chování, učíme se žít určitým způsobem, napodobujeme jejich životní styl.

Děti a mládež tráví nejvíce volného času se svými vrstevníky. Příslušnictví ve skupině ovlivňuje trávení volného času a je hlavní tvorbou jedincovy identity.

Organizace, která usiluje o aktivní trávení volného času dětí a mládeže, je i Dům dětí a mládeže v Mělníku.

2. Cíl práce a metodika

2.1. Cíl práce

Cílem bakalářské práce je zjistit, zda vybraná instituce pro trávení volného času plní své poslání, zda děti a mládež plně využívají nabídnuté zájmové kroužky, které věkové skupiny nejvíce využívají a navštěvují vybranou instituci. Cílem je rovněž určit, zda určitá instituce pomáhá při prevenci kriminality, drogové závislosti, záškoláctví a její podporu při zdravém způsobu života dětí a mládeže.

Pro analýzu byl zvolen Dům dětí a mládeže Mělník. Jedná se o největší subjekt v Mělníku, který nabízí organizovanou a ucelenou nabídku volnočasových aktivit pro děti a mládež z Mělníku a širšího okolí.

2.2. Metodika

Bakalářská práce je zpracována do dvou hlavních částí – teoretická a praktická část.

První část je teoretická a zabývá se vymezením základních pojmů, historií volného času a jeho funkce, způsoby trávení volného času, charakteristikou volnočasových institucí, které se nacházejí na území České republiky, legislativa.

Druhá část bakalářské práce je praktická a zaměřuje se na konkrétní instituci ve městě Mělník, kde byly podle internetových stránek instituce zjištěny potřebné informace. Největším přínosem byla návštěva vybrané instituce a možnost komunikace s personálem. Na základě získaných informací byla provedena analýza instituce (podle Bronislawa Malinowského), následné vyhodnocení a případná doporučení.

2.2.1 Popis použité analýzy - základní prvky instituce podle B. Malinovského

Bronislaw Kasper Malinowski žil v letech 1884 -1942. Byl významným polským, britským sociologem a antropologem. Byl jedním z prvních, kdo vypracoval problematiku studia institucí ve společenských vědách. Každá sociální instituce se skládá z určitého množství prvků. Podle jeho názoru by měla každá instituce splňovat šest základních prvků.

Charta vytváří ideový základ činnosti instituce. Jedná se o souhrn cílových hodnot, pro jejichž naplnění se lidé stávají členy určité organizace.

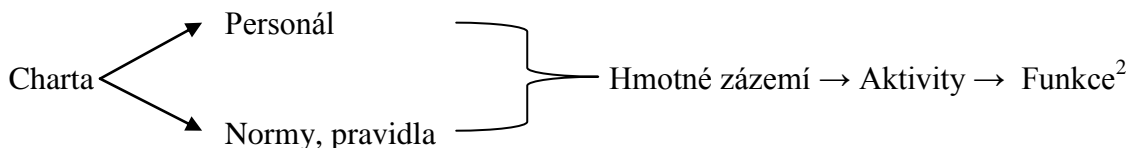
Normy a pravidla, jsou nezbytnou součástí činnosti instituce a každý z členů by se jimi měl řídit.

Personál tvoří organizovanou skupinu lidí, kteří se řídí podle daných pravidel a zásad, mají rozdělené práva, funkce a povinnosti.

Hmotné zázemí, které organizace využívá ke své činnosti, je důležitou složkou institucionální struktury.

Aktivita, činnost je chápána jako skutečné jednání příslušníků organizace, které směřuje k naplnění veřejného poslání.

Funkce instituce je v Malinowského analýze chápána jako nejdůležitější bod. Jedná se o vyjádření role dané instituce v kulturním systému. Cílem každé z institucí je uspokojování určitého segmentu potřeb, na který se zaměřuje.¹

¹ Malinowski, B., *A Scientific Theory of Culture and Other Essays*, s.50

² Tamtéž, s.53

3. Teoretická část

3.1. Volný čas

Objasňováním pojmu volný čas se zabývá mnoho odborných publikací. Volný čas je možno chápat jako opak doby nutné práce a povinností a doby nutné k reprodukci sil.³ Pod pojmem volný čas se běžně zahrnují odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti, zájmové vzdělání, dobrovolná společensky prospěšná činnost i časové ztráty s těmito činnostmi spojené. Z hlediska dětí a mládeže do volného času nepatří vyučování a činnosti s ním související, sebeobsluha, základní péče o zevnějšek a osobní věci, povinnosti spojené s provozem rodiny, domácnosti, výchovného zařízení i další uložené vzdělávání a další časové ztráty. Součástí volného času nejsou ani činnosti zabezpečující biologickou existenci člověka (jídlo, spánek, hygiena, zdravotní péče). Ale i z těchto činností si někdy lidé vytvoří svého koníčka, což je zřejmé např. ve vztahu k přípravě jídla.⁴

V obecném pojetí je doba (čas) kdy člověk nevykonává žádnou pracovní činnost vyplývající z dělby práce, nebo činnost nutnou pro svoji biofyzilogickou nebo rodinnou existence. Je to čas, který zbývá po splnění pracovních a nepracovních povinností.⁵

Obdobně definují volný čas i další autoři. Žáková: „zdůrazňuje, že se jedná o časový prostor, který člověku umožňuje svobodnou volbu činností, kdy si člověk vybírá činnosti nezávisle na společenských povinnostech, vykonává ji tedy dobrovolně a tato činnost mu poskytuje uspokojení a příjemné zážitky”.

Pávková a kol. použili jiného možných přístupů jeho definování, a to negativní vymezení: „Volný čas je možno chápat jako opak nutné práce a povinností dobu, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění.”

Hofbauer uvádí, že volný čas je doba, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovávat a

³ Průcha, J., *Přehled pedagogiky*, s.64

⁴ Pávková, J., Hájek, B., Hofbauer, B. a kol., *Pedagogika volného času*, s.13

⁵ Zapletal, L., ed. a kol., *Základní kategorie a pojmy z předmětů*, s.116

rozvítet svůj život. Někdy se vymezuje jako čas, který zbývá po splnění pracovních i nepracovních povinností, kdy nejednáme pod tlakem závazků, které vyplývají z našich sociálních rolí a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj rod.⁶

3.1.1. Funkce výchovy ve volném čase

Oblast výchovy ve volném čase, v době mimo vyučování má své zvláštnosti v oblasti cílů, podmínek i pedagogických prostředků. Má i své specifické funkce. Lze vymezit funkci výchovně – vzdělávací, zdravotní, sociální a preventivní. V současné době se za prioritní považuje funkce výchovně – vzdělávací. Je na ni kladen zvláště velký důraz. Jednotlivé druhy zařízení a institucí pro výchovu mimo vyučování, ve volném čase se na plnění této funkce podílejí podle legislativně vymezeného poslání a specifických možností. Spočívá v záměrném a cílevědomém formování osobnosti výchovných jedinců, dosahování reálných cílů pomocí promyšleně volených pedagogických prostředků. Nabízí se možnost působení na všechny složky osobnosti, tělesnou, psychickou i sociální, podle zaměření příslušné výchovné instituce. Prostřednictvím pestrých a zajímavých činností lze děti, mládež i dospělé motivovat k osobnostně i společensky žádoucímu využívání volného času, k získávání nových vědomostí a dovedností, k uvědomnění si významu celoživotního vzdělávání.

Neméně významná je funkce zdravotní. Veškeré výchovné působení ve volném čase, v době mimo vyučování musí podporovat zdravý tělesný, duševní i sociální vývoj.

Sociální funkci plní jednotlivá zařízení a subjekty pro výchovu ve volném čase různými způsoby a v rozdílné míře. Nejčastěji se sociální funkce chápe jako péče o děti, zajištění jejich bezpečnosti, dohledu a odpovídajícího zaměstnání v době, kdy skončilo vyučování a rodiče jsou v zaměstnání nebo jinak zaneprázdněni. Sociální funkci v tomto pojetí plní zvláště školská zařízení, která pracují v době mimo vyučování s mladšími žáky (školní družina). Tuto sociální funkci plní i výchovná a ubytovací zařízení (domov mládeže, škola v přírodě).⁷

---

⁶ Hofbauer, B., *Děti, mládež a volný čas*, s.13

⁷ Hájek, J., Hofbauer, B., Pávková, J. a kol., *Pedagogické ovlivňování volného času*, s.70

3.1.2. Volný čas a životní styl

Způsob využívání volného času je jedním z důležitých ukazatelů životního stylu. Pojem životní styl je složitý a velmi komplikovaný. Jedna z mnoha definic vymezuje životní styl jako souhrn životních forem, které jedinec aktivně prosazuje.⁸ Zahrnuje hodnotovou orientaci člověka, projevuje se v jeho chování i ve způsobu využívání a ovlivňování materiálních i sociálních životních podmínek. Všechny tyto skutečnosti lze posuzovat mimo jiné i z hlediska volného času a hospodaření s ním.

Každý člověk má svůj individuální systém hodnot, který utváří vlivem životních podmínek a aktivitou jedince. Z hlediska volného času lze členit lidi podle toho, jakou hodnotu volnému času přisuzují. Pro některé lidi je největší hodnotou práce, volný čas někdy posuzují dokonce jako něco nepatřičného a nesprávného. Plnění povinností chápou jako své jediné životní poslání, často sami sebe přetěžují a nedokážou odpočívat bez výčitek svědomí.⁹

3.1.3. Mládí a mládež

Mládež výraz používáme v souladu s mezinárodními dokumenty pro mladé lidi do doby dovršení 18. roku a bez vymezení dolní hranice věku.¹⁰

Mládí je fází života, ve které dochází k významným biologickým, psychickým a sociálním změnám. Je většinou svých specifíků (podobně jako dětství) historicky vzniklým fenoménem: mezi dětstvím a dospělostí se až v průběhu „vklíní“ relativně dlouhé období, v němž jedinec není dítětem, není však ještě přijat do profesních, rodinných a občanských rolí světa dospělých. V mnohem prožívá pocit, že by tyto role zastávat mohl, avšak společenské normy a skutečné (nebo neadekvátně reflektované) nároky rolí to neumožňují. Biologická a do jisté míry psychická „zralost“ se dostává do rozporu se „sociální

---

⁸ Bakalář, E., *Umění odpočívat*, s.45

⁹ Pávková, J., Hájek, B., Hofbauer, B. a kol., *Pedagogika volného času*, s.28

¹⁰ Matoušek, O., Kroftová, A., *Mládež a delikvence*, s.311

nezralostí”. V mládí jedinec pokračuje v přípravě na budoucí role dospělých, současně opouští role dětské a hraje role typické v dané kultuře pro mládež.¹¹

3.2. Historie volného času

Historie volného času je spojena s proměnami a pro naši studii je postačující vývoj v průběhu 19. a zejména 20. století.

Volný čas se stal významnou dimenzí každého lidského života (nejprve spíše ve vyšší vrstvách a ve městě). Pokud jde o děti, lidé si velmi brzy uvědomili, že pokud se o ně po vyučování nikdo nestará, „.....dospívají zhusta malí nezbedové v neužitečné, ba škodlivé živly společnosti, jejichž žalařování a ošetřování v káznících pohlcuje pak ohromnou část důchodu státního”. Tato potřeba umožnila zrod aktivit a zařízení volného času. Pro dítě a mladého člověka byl tento proces součástí jeho osvobození od dosavadních sociálních vazeb a výchovné podřízenosti. Umožňovala to dobrovolnost volby činnosti a účasti na ní, pojetí účastníka nikoli jako objektu manipulovaného dospělými, nýbrž jako autonomního a aktivního subjektu. Do popředí vstoupil zájem o nové stránky osobnosti, například rozvoj umělecké a tělesné výchovy, pobyt v přírodě a rukodělné činnosti, vznik hnutí nových škol i dobrovolných sdružení dětí a mládeže.¹²

3.2.1. Počátky výchovy ve volném čase

Počátky výchovy ve volném čase v novodobé společnosti jsou spjaty s proměnami práce a životního způsobu obyvatel měst a vesnice po skončení třicetileté války (roku 1648). Tehdy začal dlouhodobý proces uvolňování života člověka od domova jako současněho bydliště, pracoviště i místa trávení volného času.

Příslušníci dělnictva, rychle vznikajícího na základě rozvoje moderního strojového průmyslu, usilovali s úspěchem o postupné zkracování pracovní doby, která tvořila podstatnou část dne a celého života dospělých, mládeže a dětí. Postupně dosahovaným

---

¹¹ Havlík, R., Kořá, J., *Sociologie výchovy a školy*, s.55

¹² Pávková, J., Hájek, B., Hofbauer, B. a kol., *Pedagogika volného času*, s.20

cílem bylo získat dostatek času na regeneraci pracovní síly a pak také na sebevzdělávání, rozvoj zájmů, na sociální a veřejnou činnost. Začaly se objevovat vzdělávací, hudební, divadelní, tělovýchovné nebo turistické aktivity, pořádaly se výlety slavnosti nebo shromáždění, vznikaly kluby, dělnické domy a zájmové organizace.¹³

3.2.2. Poválečný vývoj

Domy pionýrů a mládeže u nás byly od počátku koncipovány jako zařízení otevřená, přístupná všem dětem a mladým lidem pro dobrovolnou účast na zájmových aktivitách. Svobodné rozhodování o sobě (volbou zájmového oboru a účastí na aktivitě), sebeprojektování činnosti ve volném čase a v mnoha případech i široce odborně i výchovně zaměřené přípravy na volbu příští profese, životní perspektivy a jejího hodnotového zaměření.¹⁴

3.2.3. Devadesátá léta

V poslední dekádě 20.století se evropská společnost začala zásadně proměňovat, což se projevilo také v pojetí a praxi výchovy dětí a mládeže ve volném čase. Počátkem tohoto období se stala *Úmluva o právech dítěte* (OSN, New York, 20. Listopadu 1989) – u nás přijatá jako zákon č. 104/1991 Sb.

Obnovila se sdružení s předválečnými tradicemi (Junák nebo sdružení nábožensky orientovaná), činnost oživila i další sdružení vznikla koncem šedesátých let, v desetiletích normalizace rovněž potlačena (Česká táborská unie, Juvena). Kromě toho vznikla zcela nová sdružení různé zájmové orientace (duha, zaměřená především na výchovu vztahu k přírodě, Asociace pro mládež, vědu a techniku – AMAVET, Folklorní sdružení ČR).

Dosavadní typy volnočasových zařízení (školní družiny a kluby, základní umělecké školy) pokračovaly v činnosti a rozvoji. Domy pionýrů a mládeže se přeměnily v domy dětí a mládeže.¹⁵

---

¹³ Pávková, J., Hájek, B., Hofbauer, B. a kol., *Pedagogika volného času*, s.21

¹⁴ Tamtéž, s.24

¹⁵ Tamtéž, s.26

3.3. Začátek je v rodině

Rodina jako primární sociální skupina je pro rozhodující většinu dětí a mladých lidí také prvotním prostředím volnočasového života a výchovy, zásadně se podílejí na formování jejich osobnosti. Rodina vytváří hmotné podmínky a sociální ochranu, začíná s výchovou a vzděláváním, rozvíjí mezilidské vztahy a klade základy hodnotové orientace. Tradiční podoba rodiny přináší dnes svým příslušníkům v mnoha směrech příznivější podmínky než kdykoli předtím, zároveň však prochází významnými změnami (zejména individualizací a uvolňováním vztahů mezi jejími příslušníky), jejich souhrn se někdy označuje jako krize rodiny. To vše působí také na volnočasový život jejich příslušníků.

Na volný čas dětí v rodině jako zdroj pozitivních i negativních vlivů působí především objektivní podmínky života a výchovy dětí v rodině: její velikost a úplnost nebo pozdější zakládání rodiny. Mění se rovněž její životní úroveň a sociální status, způsob začlenění do společnosti a úroveň bydlení, vybavenost domácnosti včetně potřeb pro volný čas.

Vliv má rovněž realizace volného času uvnitř rodiny, podmíněna zejména způsobem jejího života, postoji a výchovnou praxí rodičů vzhledem k dětem nebo časovými a hmotnými předpoklady vytvářenými pro volnočasovou činnost. Přípravenost rodičů umožňuje, aby v tomto ohledu nepůsobili ani jako činitel direktivně rozhodující, ani neponechali volný průběh živelnosti, nýbrž aby byli spíše inspirátorem, iniciátorem nebo spoluorganizátorem aktivit svých dětí a celé rodiny. Přes všechny problémy však rodina zůstává východiskem, na němž v mnohém závisí bohatost současných zážitků dítěte a jeho připravenost na volnočasový život v dospělosti.¹⁶

3.3.1. Vliv rodiny na využití volného času

Rodina pro dítě a mladého člověka zůstává nadále prvním prostředím, které pro jejich volný čas vytváří příznivé podmínky: hodnotová východiska a motivací k

---

¹⁶ Hofbauer, B., *Děti, mládež a volný čas*, s.56

dosahování životních cílů, takové uspořádání života rodiny, aby dětem poskytovalo dostatek času a vytvářelo podmínky pro spoluúčast na jeho plánování a prožívání, zajištění finančních a hmotných potřeb, zejména individuálního vybavení a placených služeb, informace a podněty pro účast v dalších prostředích mimo rodinu. Způsoby realizace volného času v našich rodinách se však v závislosti na jejím sociálním status, životním stylu i vztahu k volnočasovým potřebám dítěte od sebe značně odlišuje.

Žádoucím, dosud zdaleka nedosaženým cílem je poučený, aktivní zájem každé rodiny o to, aby její děti mohly svůj čas prožívat bohatě a smyslu- plně, na základě svého dobrovolného rozhodnutí a současně za citlivého vedení ze strany rodičů, případně dalších příslušníků rodiny.

Rodina jako inspirátor, podporovatel i realizátor volnočasových aktivit může svoje děti učit k volnému času přistupovat tvůrčím způsobem a vytvářet postoje, které budou ochotny a schopny v budoucnosti uplatňovat i po založení vlastní rodiny. Toto působení se uskutečňuje:

Nápodobou a reprodukcí (modelováním, sociálním učením) vzorců pozitivního volnočasového chování rodičů prostřednictvím účasti dětí na aktivitách rodiny: společných her, návštěvách kulturních zařízení, divadel, koncertů, při vycházkách, výletech apod.

Citlivým sledováním a cílevědomým reagováním na potřeby, zájmy a nadání dětí, které se k takové činnosti samy přihlásí nebo jež k účasti na níž rodiče přímo vybídnou a podpoří i její realizaci mimo rodinu. S rostoucím věkem a rozvíjejícími se zájmy děti překračují rámeček rodiny a postupně se osamostatňují. Společně se svými vrstevníky vstupují do dalších výchovných prostředí (sdružení dětí a mládeže, zájmové činnosti v souboru umělecké tvořivosti, družstvu kolektivního sportu, technického zájmového kroužku, sdružení na ochranu přírody apod.), kde svoje zájmy a nadání rozvíjejí soustavně a na náročné odborné i výchovné úrovni.

Vzorce volnočasového chování svých rodičů uskutečňují plynule i rozporně, přejímají je i odmítají, někdy se snaží napodobovat, jindy se od nich osvobodit a vlastními přístupy a řešením je překonávat. Společným východiskem při tom je dostatek času věnovaný rodiči dětem, jejich poučený a aktivní přístup k tomu, aby se děti učily svůj volný čas využívat k rozvoji sebe i ve prospěch druhých.

Zájem rodiny o volný čas dětí podporují celoevropské instituce, dokumenty analyzující tuto otázku vznikly v průběhu devadesátých let zejména v Radě Evropy. Doporučení členským zemím Spoluúčast dětí na životě rodinném a sociálním je součástí projektu politiky vzhledem k dětem. V návaznosti na Úmluvu o právech dítěte a při respektování specifiky jednotlivých prostředí zdůvodnilo potřebu, cíle a možnosti participace dítěte jako jednu z hlavních cest vedoucích k sociální soudržnosti a výchově k občanství.¹⁷

3.4. Instituce pro výchovu ve volném čase

Pojem instituce v sobě zahrnuje shodu na řadě tradičních hodnot, pro něž se lidské bytosti sdružují.

Organizace každé z institucí, ať rodinných, sídelních nebo nápravných, je založena na konstituovaném právu, na soustavě hodnot a dohod. Každé z nich též uspokojuje řadu potřeb svých obyvatel a společnosti vcelku, a tak plní určitou funkci.¹⁸

Výchova ve volném čase probíhá zpravidla v rámci určité instituce (zařízení, sdružení apod.). Typ organizace definuje do určité míry cíle působení, možnosti spolupráce s dalšími odborníky, dobu a místo setkávání s dětmi atd.¹⁹

Podle ustanovení školského zákona (zákon č.561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání) jsou do školských zařízení pro zájmové vzdělání (vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání) zahrnuta střediska

---

¹⁷ Hofbauer, B., *Děti, mládež a volný čas*, s.61

¹⁸ Malinowski, B., *A Scientific Theory of Culture and Other Essays*, s.47

¹⁹ Pávková, J., Hájek, B., Hofbauer, B. a kol., *Pedagogika volného času*, s.111

volného času (což jsou domy dětí a mládeže a stanice zájmových činností), školní družiny a školní kluby. Mezi ubytovací a výchovná zařízení (vyhláška č. 108/2005 Sb., o školských, výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních, ve znění pozdějších předpisů) patří domovy mládeže, internáty a školy v přírodě.²⁰

3.4.1. Střediska pro volný čas dětí a mládeže

Střediska pro volný čas dětí a mládeže zahrnují domy dětí a mládeže a stanice zájmových činností (např. Stanice mladých techniků, přírodovědců apod.). Domy dětí a mládeže naplňují zejména rekreační a výchovně vzdělávací funkci, stanice zájmových činností se zaměřují na realizaci specializovaných zájmových činností. V obou typech volnočasových středisek působí odborní pracovníci. V souladu se zákonem 76/1978 Sb. v platném znění jsou zařazována do sítě škol a školských zařízení, z čehož vyplývá nárok na státní příspěvek na jejich činnost. Zřizovateli domů dětí a mládeže (DMM) a stanic zájmových činností (SZČ) mohou být krajské úřady, obce, církve i soukromé subjekty.

Vyhláškou MŠMT 432/1992 Sb. o střediscích pro volný čas byly stanoveny DDM a SZČ tyto činnosti:

1. Pravidelná zájmová činnost, zejména

- kroužcích (menší zájmové útvary vnitřně obohacující své členy – modelářské, počítačové),
- v souborech (jejich činnost se zaměřuje zpravidla k veřejné produkci výsledků činnosti – pěvecké, hudební, divadelní atd.),
- v klubech (převažují receptivní činnosti s volnější organizační strukturou – např. filmový),
- v oddílech (spíše u turistických a tělovýchovných aktivit),
- v kurzech (útvary s vymezenou délkou trvání zpravidla kratší než jeden rok, jejichž činnost končí osvojením si určité dovednosti – vaření, šití, aj.).

2. Zájmová činnost příležitostná (zahrnuje nabídku příležitostných nebo cyklických akcí výchovně vzdělávacího nebo rekreačního charakteru, zpravidla není tato

---

²⁰ Hájek, B., Hofbauer, B., Pávková, J. a kol., *Pedagogické ovlivňování volného času*, s.141

činnost průběžná. Může se jednat o místní soutěže, turnaje, přehlídky, výlety, exkurze, cykly přednášek aj. i o tzv. příměstské prázdninové tábory).

3. **Nabízení spontánních aktivit** – např. v dětských hernách, čítárnách, sportovištích, posilovnách ovlivňovaných pedagogy nepřímo.
4. **Garance a organizace soutěží a přehlídek** vyhlašovaných nebo doporučených MŠMT, kraji.
5. **Práce s talentovanou mládeží** – pro tuto aktivitu mohou mít DDM a SZČ lepší podmínky než většina škol. Může mít tyto formy:
  - speciální zájmové útvary pro talentované jedince,
  - individuální práce s dětmi mimo zájmové útvary,
  - zadávání a řešení tematických úkolů, pořádání soutěží, turnajů a přehlídek,
  - individuální nebo skupinové konzultace,
  - vzdělávací akce, odborná soustředění, expedice.
6. **Prázdninová táborová činnost** – je organizována činnost s dětmi a mládeží i s rodiči v době dlouhodobého volna – o letních, jarních či vánočních prázdninách nejméně v délce 4 dnů a společně s dvaceti a více dětmi.
7. **Odborná pomoc** – ostatním subjektům pečujícím o volný čas dětí a mládeže.²¹

Střediska volného času dětí a mládeže mají přihlášky účastníků pravidelné zájmové činnosti a táborů. Činnosti zájmových útvarů zaznamenávají do *Deníků zájmových útvarů*. Na vlastních formulářích vedou interní dokumentaci o dalších formách činnosti. Formuláře činnosti pro tento typ zařízení nejsou stanoveny, je však nutné, aby aktivity, které statisticky vykazují, byly doložitelné. Ostatní dokumentaci vedou jako jiná samostatná školská zařízení. Z většiny dokumentů se stávají archiválie. Archivaci a uchovávání předepsané dokumentace stanovilo MŠMT ČR. Opatření ministryně č.j. 24904/05 – 14

---

²¹ Malach, J., *Teorie metodiky výchovy*, s.104

(Věstník MŠMT ČR, č. 8/2005). Archiválie jsou písemné, obrazové, zvukové a jiné záznamy, které mají dokumentární hodnotu.²²

3.4.2. Volnočasová zařízení školy

V rámci školy působí specifická zařízení určená pro působení ve volném čase žáků. Navazují na zkušenost evropských zemí získanou posledním stoletím, jejímž výsledkem byl – v duch koncepcí nové výchovy – citlivý přístup k dětem a překonávání odtrženosti školy od zájmů žáků, života obce i společnosti. Důsledkem bylo rozšiřování výchovného působení do volného času dětí a mladých lidí, spojení jejich aktivit s nejbližším prostředím a spoluúčast na nich. Z počátků tato zařízení plnila především sociální funkce, postupně vzrůstal význam kladený na zřetel výchovné (knihovny, jednoduchá hřiště).²³

3.4.3. Školní družiny

Školní družiny zpravidla existují v ZŠ (příp. v jiném typu škol určených žákům mladšího školního věku) nebo mohou být zřízeny jako samostatná zařízení a sloužit žákům jedné či více škol. Pedagogickou dokumentací o činnosti školní družiny je *Přehled výchovně – vzdělávací práce*. Do tohoto dokumentu jsou zaznamenávány činnosti, které jsou s dětmi ve školní družině realizovány během příslušného týdne. Zde je také vedena standardní docházka dětí. Dokumentace o činnosti zájmových útvarů je vedena na zvláštních tiskopisech obsahujících seznam členů útvarů, jejich docházku a záznam o činnosti na jednotlivých schůzkách.

Školní družina je přednostně určena žákům prvního stupně základního vzdělávání, dělí se na oddělení, která se naplňují do počtu 30 žáků. Ředitel stanovuje nejvyšší počet účastníků na jednoho pedagoga (nikoli však vyšší než 30 žáků) s ohledem na druh vykonávané činnosti, zejména přihlíží k zajištění jejich bezpečnosti. Například určuje dalšího pedagoga při specifických zaměstnáních, při nichž může být ohroženo zdraví nebo které vyžadují zvýšený dohled nad nižším počtem žáků (při koupání a plaveckém výcviku, při náročných výletech apod.). Může také zohlednit integrované žáky se specifickými

²² Hájek, B., Hofbauer, B., Pávková, J. a kol., *Pedagogické ovlivňování volného času*, s.211

²³ Hofbauer, B., *Děti, mládež a volný čas*, s.75

vzdělávacími potřebami. Do školní družiny jsou žáci přihlášení zpravidla k pravidelné docházce.

Školní družina je v provozu ve dnech školního vyučování a o prázdninách, po projednání se zřizovatelem může ředitel přerušit jejich činnost o prázdninách.

Základní formou činnosti školní družiny je činnost pravidelná – tj. každodenní pedagogická práce v odděleních s žáky přihlášených k pravidelné docházce. Příležitostné aktivity jsou zde chápány jako akce jdoucí nad rámec jednoho oddělení, popř. určené i pro rodiče či širší veřejnost (např. slavnosti, sportovní dny, karnevaly, besídky, veřejně přístupné výstavy prací). Spontánní aktivity jsou např. neorganizované hry v ranní družině před začátkem vyučování či při tzv. koncové družině po pobytu venku nebo volná činnost žáků oddělení při pobytu venku na hřišti či v parku.

Družina umožňuje účastníkům odpočinkové činnosti a přípravu na vyučování. Odpočinkové činnosti mají odstranit únavu, plní psychohygienické poslání. Odpočívat žáci mohou na podložce či na koberci, tuto funkci ale mohou plnit také klidové hry, klidné zájmové činnosti, poslechové činnosti apod. Odpočinkové činnosti slouží také k regeneraci sil, převažuje v nich aktivní odpočinek s prvky organizovaných zájmových aktivit. Mezi odpočinkové činnosti řadíme různé zájmové aktivity, jež rozvíjejí osobnost dítěte. Umožňují dětem seberealizaci, poznávání a rozvoj dovedností. Při zájmových činnostech dominuje vlastní aktivita dětí, která jim přináší radost a uspokojení.

Školní družina může organizovat i zájmové útvary, příležitostné akce, jichž se mohou zúčastňovat i žáci nepřihlášení k pravidelné docházce. Činnost je poskytována za úplatu, její výši stanovuje ředitel a ve stanovených případech může úplatu snížit nebo prominout.

Základní formou činností v školní družině je hra, která přináší kladné emoce a zážitky.²⁴

---

²⁴ Hájek, B., Hofbauer, B., Pávková, J. a kol., *Pedagogické ovlivňování volného času*, s.144

3.4.4. Školní kluby

Školní klub je určen žákům druhého stupně ZŠ a žáků těch ročníkům víceletých gymnázií, které odpovídají nejvýše devátému ročníku základní školy. Školní kluby a školní družiny mohou tvořit jeden organizační celek a mohou organizovat společné činnosti.

Do školních klubů se žáci přihlašují a přihlášky by zpravidla obsahovat údaje vyžadované školní matrikou (opět podle charakteru činnosti). Pro denní standardní činnosti obvykle vedou *Docházkový sešit, Přehled výchovně – vzdělávací práce* a pro zájmové útvary záznamy o práci zájmového útvaru.

Základem činnosti školního klubu jsou zájmové aktivity organizované formou různých kroužků, příležitostných akcí a aktivit i průběžnou nabídkou spontánních činností. Do školního klubu se mohou žáci přihlásit k pravidelné docházce nebo jen do některých kroužků. Pravidelná účast na činnosti školního klubu není pro žáky závazná, z provozních důvodů mohou být zařazováni i žáci prvního stupně ZŠ. Školní klub je otevřen každý den školního vyučování (popř. prázdnin) pro všechny přihlášené žáky. Omezovat činnost školního klubu jen na sociální službu – dozor na žáky – mezi dopolední a odpolední vyučováním neodpovídá posláním tohoto zařízení.

V obcích, kde není zřízeno středisko volného času dětí a mládeže může klub přebírat jeho funkci.²⁵

3.4.5. Domovy mládeže

Domov mládeže je školské zařízení, které zabezpečuje žákům SŠ a studentům VOŠ ubytování, stravování a kvalifikované výchovné působení vede je k plnohodnotnému využívání volného času. Domovy mládeže mohou být určeny pro jednu střední školu, učiliště nebo jsou samostatné a slouží žákům více škol. Vychovatelé pracují s žáky rozdělenými do výchovných skupin. Počet žáků a student ve skupině je 20 – 30 (v odůvodněných případech lze počet zvýšit o tři), pokud je skupina složená pouze ze studentů VOŠ, je jejich počet 40 – 50.

---

²⁵ Hájek, B., Hofbauer, B., Pávková, J. a kol., *Pedagogické ovlivňování volného času*, s.147

V domově mládeže žáci vykonávají přípravu na vyučování. Ta je v denním režimu zpravidla označená jako doba studijního klidu a nemá být rušena jinými činnostmi, hlasitou hudbou apod. Zpravidla pro první ročníky je určená pevná studijní doba a míra její závaznosti se řídí jejich studijními výsledky, popř. přáním rodičů. Je důležité, aby zejména žáci prvních ročníků získali žádoucí studijní návyky a naučili se učit. U žáků vyšších ročníků vychovatelé při určování rozsahu a způsobu přípravy na vyučování vycházejí z jejich individuálních studijních výsledků. Podle místních podmínek se také stanovuje, kde příprava probíhá, zda ve společné klubovně, učebně nebo individuálně v pokojích.

Pokud jsou žáci vedeni k odpovědnosti za své studijní výsledky a mají vysokou motivaci ke studiu, pracují zcela samostatně. Vychovatelé jim pak mohou poradit s metodikou přípravy na vyučování nebo s vyhledáváním a přípravou studijních materiálů.

Internáty jsou určeny pro děti a žáky se zdravotním postižením a navazují na činnost škol pro ně zřízených.²⁶

3.4.6. Dětské domovy

Dětský domov je výchovné zařízení pro ústavní výchovu dětí. Zajišťuje výchovnou hmotnou a sociální péči dětem, které nemohou být ze závažných důvodů vychovávány ve vlastní rodině, nemohou být osvojeny nebo umístěny v jiné formě rodinné péče. Pečuje o děti zpravidla od 3 do 18 let popř. do ukončení přípravy na povolání.

Do dětských domovů se umísťují děti, u nichž soud nařídil ústavní výchovu nebo které je třeba okamžitě umístit do náhradní výchovy nahrazující výchovu rodičů na dobu, než rozhodne soud.

Základní organizační jednotkou je zde rodinná skupina, jejíž způsob života a prostředí jsou přizpůsobeny životu v rodině.

---

²⁶ Hájek, B., Hofbauer, B., Pávková, J. a kol., *Pedagogické ovlivňování volného času*, s.148

Předškolní děti docházejí z dětských domovů do mateřské školy, žáci do příslušného stupně školy základního či středního vzdělávání, příp. student do vyššího odborného či vysokoškolského vzdělávání.

Materiálními podmínkami zahrnují zejména ošacení, obuv, potřeby pro vzdělávání, audiovizuální a výpočetní techniku, vybavení pro sport a turistiku, pro běžnou rekreační činnost, pro cestování.²⁷

3.4.7. Nestátní neziskové organizace

Dalšími výraznými subjekty pracujícími s dětmi a mládeží jsou organizace dětí a mládeže a občanská sdružení, která se věnují dětem a mládeži. Řada organizací působí na území celé republiky (Skaut, Pionýr, Duha, Česká tábornická unie, Sokol a další tělovýchovné organizace, zájmová sdružení hasičů, rybářů apod.), velké množství sdružení má pouze místní působnost (např. různá sdružení přátel při školách a školských zařízeních).

Řada sdružení je ustavena podle zákona o sdružování občanů. Zakládat sdružení mohou občané (ale i právnické osoby), čímž se stávají právnickými osobami se všemi náležitostmi z toho plynoucími. Sdružení vzniká registrací u ministerstva vnitra jiným typem subjektů jsou obecně prospěšné společnosti a školské právnické osoby (např. salesiánská střediska mládeže).

Nestátní neziskové organizace pracují s dětmi a mládeží představují kromě škol a školských zařízení důležitý prvek ve vytváření žádoucí nabídky pro aktivní využití volného času dětí a mládeže. Svou činností významnou měrou doplňují a obohacují výchovně – vzdělávací činnost škol, školských zařízení a rodin. Umožňují dětem a mládeži rozvíjet přirozený způsobem jejich schopnosti, dovednosti, talent a připravují je na budoucí život.

---

²⁷ Hájek, B., Hofbauer, B., Pávková, J. a kol., *Pedagogické ovlivňování volného času*, s.149

Na podporu nestátní neziskové organizace vypisuje MŠMT ČR dotované programy, které mají za cíl:

- podporu rozvoje nestátního neziskového sektoru v oblasti práce s dětmi a mládeží,
- podporu vytváření nabídky volnočasových aktivit pro organizované i neorganizované děti mládež zajišťované nestátní neziskovou organizací,
- podporu mimoškolních zájmových aktivit, participace a dobrovolné práce s dětmi a mládeží,
- rozvoj mobility a mezinárodní spolupráce mládeže,
- zvýšení odbornosti dobrovolných pracovníků nestátní neziskové organizace.

Nezastupitelnou roli ve vytváření společensky žádoucí nabídky aktivit volného času mají obce se samostatnou působností, kterým zákon o sociálně – právní ochraně dětí ukládá “vytvářet předpoklady pro kulturní, sportovní, jinou zájmovou a vzdělávací činnost dětí” a dalšími ustanoveními sleduje péči obce o ohrožené děti. Mají zejména sledovat využívání jejich volného času, nabízet jim programy pro využití volného času se zřetelem k zájmům dětí a jejich možnostem, spolupracovat se školami a dalšími subjekty.²⁸

3.5. Sdružování dětí a mládeže

Častým, oblíbeným a významným způsobem realizace volného času dětí a mládeže je jejich sdružování. Od druhé poloviny 19. století až po současnost se rychle rozvíjelo a v přímé závislosti na celkové orientaci společnosti buď nacházelo podporu, nebo byl jeho vývoj dočasně i dlouhodobě přerušován, zásadními změnami procházelo zejména ve druhé polovině 20. století.

Jeho základem je – na rozdíl od rodiny a školy – dobrovolné rozhodnutí dítěte a mladého člověka do sdružení vstoupit a účastnit se jeho činnosti, přijmout jeho hodnotovou orientaci a uplatňovat jeho cíle, obsahové a organizační zásady. Svoje znalosti

---

²⁸ Hájek, B., Hofbauer, B., Pávková, J. a kol., *Pedagogické ovlivňování volného času*, s.150

a dovednosti, aktivitu a čas nevyužívat pouze pro vlastní rozvoj nebo podíl na výhodách, nýbrž také ve prospěch svých vrstevníků nebo prostředí.

Dobrovolná účast rozšiřuje prostor a možnosti života dítěte a mladého člověka, naplňuje ho novými zážitky a zkušenostmi, spojuje realizaci individuálních potřeb a zájmů s účastí na společné činnosti.²⁹

3.5.1. Vrstevnické skupiny

Pro mnoho dětí a mladých lidí je první, a často také jedinou formou dobrovolného sdružování neformální vrstevnická skupina (peer group). Vytvářejí ji mladí lidé blízkého věku a obdobného zájmu, často také téhož pohlaví a blízkého sociálního status. Vrstevnické skupiny vznikají nejprve v místě bydliště, později se dosah jejich působení zvětšuje.

Příslušnost k takovéto skupině poskytuje zázemí a ochranu, kompenzuje jejich sociální a citovou deprivaci, vytváření sociálních vztahů a pocitu bezpečnosti má pro jejich členy někdy stejný význam jako obsah činnosti. Pomáhá překonávat sociální izolaci a přispívá k jejich socializaci a k osvojení pozitivních hodnot. V některých případech však působí opačným směrem. Důsledkem se tak stává antisociální a delikventní chování (bandy, gangy).

Pozitivně zaměřené vrstevnické skupiny se věnují společným hrám, jednoduchým soutěžím a sportování, zábavě nebo "objevování" svého okolí a svým členům umožňují vstupovat do vzájemné komunikace. Stanovují si jednoduché, přístupné a krátkodobé cíle, mají různý stupeň soudržnosti i délku trvání, postrádají pevnou organizační strukturu. Vrstevnické skupiny zůstávají trvalou součástí života mladých lidí a zachovávají si značný výchovný potenciál.³⁰

---

²⁹ Hofbauer, B., *Děti, mládež a volný čas*, s.98

³⁰ Tamtéž, s.99

3.5.2. Sdružení Junák

Nejpočetnějším je v současnosti Junák, součást světového skautského hnutí, které vzniklo v roce 1907. V současnosti působí ve 214 státech a teritoriích. Junák prošel složitým vývojem, přerušovaným častými zásadními společenskými změnami, kdy musel svoji činnost ukončit (v letech 1939 – 1945, 1949 – 1968 a 1970 – 1989).

Jeho posláním je působit mezi dětmi, mladými lidmi i dospělými a vést je k duchovní, mravní a tělesné zdatnosti a připravenosti plnit svoje povinnosti k bližnímu, společnosti, vlasti, přátelství mezi národy. Velký důraz klade na pobyt v přírodě, na výchovu praktických dovedností, družnosti a sebekázně. Jeho hlavní cíle vyjadřují hesla *Příroda – Sport – Kultura – Hry – Služba - Kamarádství – Romantika*, která se promítají do 27 odborností. Základní strukturou je družinou malá vrstevnická skupina o 5 – 10 členech vedená dospívajícím rádcem. V oblasti svého působení Junák rozvíjí také rozsáhlou publikační činnost (časopisy, metodická literatura).³¹

Skautské desatero

Buď pravdomluvný	Ochraňuj přírodu a památky
Buď věrný a oddaný	Poslouchej rodiče a představené
Pomáhej jiným	Buď veselý
Buď přítelem všech dobrých lidí	Buď spořivý
Buď zdvořilý	Buď čistý v myšlení, slovech a činech ³²

3.5.3. Pionýr

Dětská pionýrská organizace vznikla po druhé světové válce podle vzoru tehdejší organizace sovětských dětí a navazovala na předválečné levicové dětské organizace. Po desetiletí byla součástí mládežnických organizací ČSM a SSM. Jejimi základními rysy byla masovost a jednotnost. Současný Pionýr (název označuje průkopníka, novátora) vznikl po rozpadu jednotné organizace dětí a mládeže počátkem roku 1990 a navázal na

³¹ Hofbauer, B., *Děti, mládež a volný čas*, s.107

³² Malach, J., *Teorie metodiky výchovy*, s.108

svoje tradice let šedesátých. Definuje se jako demokratické, dobrovolné, samostatné a na politických stranách, hnutích a ideologiích nezávislé sdružení dětí, mládeže a dospělých. Zabývá se osvětovou, kulturně výchovnou, charitativní činností, obhajobou a uspokojováním zájmů a oprávněných potřeb dětí a ostatních členů sdružení. Členové organizace sdružování v různorodých kolektivech uspokojují své zájmy a potřeby pravidelnou celoroční činností.³³

3.5.4. Sdružení zájmová

Vycházejí ze zájmu, tedy z individuální, relativně stálé připravenosti člověka zabývat se předměty a aktivitami, které pokládá za významné. Zájem se projevuje vzhledem k různým oblastem lidských aktivit ve volném čase. Nejčastěji je spjat s tělovýchovou a sporty, s různými způsoby poznávání a ochrany přírody, s uměleckou tvořivostí, s aktivitami společenskovědními, s technikou (včetně moderních prostředků komunikace a počítačové techniky), s osvojováním cizích jazyků, poznáváním cizích zemí a života jejich mladé generace. Rozvoj zájmu, hlavní motivace členství, je jak východiskem, tak cílem.

Nejdelší tradice a nejširší členskou základnu vytvořila od druhé poloviny 19. století tělovýchovná sdružení dospělých (např. Sokol), významná součást našeho demokratického hnutí a snah o národní osvobození, která začala záhy zakládat i svoje složky dorostu a žactva. V průběhu vývoje k tomu přistupovala sdružení sportovní a turistická, svou povahou (možnostmi pohybových aktivit a soutěžení) blízká mentalitě dětí a mládeže.

Další sdružení jsou spjata s pobytem v přírodě a zálesáckou činností: Sdružení přátel J. Foglara navazuje na tradice klubů Rychlých šípů vznikajících od roku 1938 a rozvíjejících se zejména po roce 1945.

Sdružování v oblasti umělecké tvořivosti je u nás spjata zejména s rozvíjením tradic lidového umění. Bohatá je činnost zejména Folklorního sdružení je zaměřena na děti do 15 let, pořádá každoročně mnoho festivalů a přehlídek.

---

³³ Malach, J., *Teorie metodiky výchovy*, s. 109

Mezi sdružení poznávání a ochrany přírody / ekologických aktivit patří např. Duha. Svoje poslání uskutečňuje pravidelnou prací svých základních složek a množstvím akcí – tábory pro členy i nečleny, projekty Informace a Vzdělávání, Dobrovolná služba, Integrace dětí ze znevýhodněných skupin a Participace dětí a mládeže.

Sdružení technických činností rozvíjejí aktivity rukodělné (modelářství) a stále častěji využívají media a počítačovou techniku. Asociace pro mládež, vědu a techniku (AMAVET, kluby na základních a středních školách) umožnila za první desetiletí své činnosti mnoha mladým lidem navštívit zahraniční vědecká střediska.

Dále působí sdružení rozvíjející společenskovední aktivity (historie vlastní země a světa, poznávání cizích jazyků i zemí a života jejich dětí a mládeže) nebo využívající herní činnosti. Některá z nich se nespokojují získáváním odborných znalostí a dovedností, nýbrž uskutečňují i širší cíle výchovy k aktivnímu demokratickému občanství.³⁴

3.5.5. Sdružení orientovaná nábožensky

Sdružení vytvářená z podnětu církví a náboženských společností nebo působící přímo v jejich rámci rozvíjejí svoje působení mezi dětmi a mladými lidmi od 19. století. V průběhu doby se značně diferencovala podle pohlaví (sdružení chlapců, děvčat), věku (sdružení dětí, dospívající mládeže, mladých dospělých) nebo zájmového zaměření.

Mezi nejstarší a nejrozšířenější sdružení dětí a mládeže tohoto zaměření patří YMCA. Zájmovou činnost spojují s nábožensky motivovaným výchovným působením. Velkou pozornost věnují práci mezi rodiči včetně jejich společných aktivit s dětmi.

Mezi mládeží působí také příslušníci katolické kongregace salesiánů, nejrozšířenějšího řeholního společenství v českých zemích. Kongregace pečuje o vzdělávání, tělesný rozvoj i duchovní život mládeže ve volném čase a k tomu účelu zřizuje střediska mládeže.³⁵

---

³⁴ Hofbauer, B., *Děti, mládež a volný čas*, s.109

³⁵ Tamtéž, s.111

3.6. Preventivně výchovná péče, ústavní a ochranná výchova

Zvláště důležitá je pomoc rodině při selhávání jejich výchovných funkcí a při ohrožení psychického, fyzického a sociálního vývoje dítěte. Těmto problémům se dá předcházet včasnou prevencí a stanovením výchovných opatření v zájmu dítěte.

K nejčastějším příčinám negativního vlivu rodiny na výchovu dítěte patří neplnění rodičovských povinností, nesprávné výchovné metody, neochota rodičů přijímat kritiku a odbornou pomoc při výchově. Velkým nebezpečím pro dítě je alkoholismus a kriminální chování v rodině, nízká úroveň mravních a etických hodnot. Poruchy ve výchově jsou způsobeny i nedostatkem citových podmětů a společných hodnotových zážitků v rodině, případně nedostatkem času věnovaného dítěti.

Důležitou úlohu při zmírňování a vyloučení negativních vlivů, jež jsou důsledkem selhávání rodinné výchovy, má preventivně výchovná péče, která spočívá v poskytování speciálně pedagogických a psychologických služeb dětem s rizikem poruch chování.

Střediska výchovné péče poskytují všestrannou preventivní speciálně pedagogickou péči a psychologickou pomoc dětem s rizikem či s projevy poruch chování a negativních jevů v sociálním vývoji a dětem propuštěným z ústavní výchovy při jejich integraci do společnosti.

Jestliže jsou preventivně výchovné postupy neúčinné a pobyt v závadném rodinném prostředí dítě nadále poškozují, je zapotřebí zajistit pro ně náhradní výchovnou péči. Náhradní výchovná péče je určena i pro děti, o něž se rodiče nemohou z vážných důvodů starat. Nejvhodnějším způsobem náhradní výchovy, a to především v útlém věku, je náhradní rodinná výchova. Ta může mít z hlediska právě dvě základní formy: buď jde o nezrušitelné osvojení (adopci), nebo o pěstounskou péči. Zvláštním typem náhradní rodinné péče jsou tzv. SOS vesničky.

Není-li z právního hlediska nebo s ohledem na zdárný vývoj dítěte či z dalších důvodů náhradní rodinná výchova (adopce, pěstounská péče) možná ani perspektivní, přestupuje se k soudem nařízené ústavní výchově nebo soudem uložené ochranné výchově

ve školských zařízeních. V těchto institucích musí být zajištěno základní právo každého dítěte na výchovu a vzdělávání. S dítětem musí být zacházeno v zájmu plného a harmonického rozvoje osobnosti s ohledem na potřeby jeho věku.³⁶

3.7. Základní umělecké a jazykové školy

Základní umělecké školy (ZUŠ) výrazně doplňují vytváření nabídky pro aktivní využití volného času dětí a mládeže především v oblasti neprofesionálních kulturních a uměleckých aktivit. Poskytují vzdělávání v hudebním oboru, tanečním oboru, výtvarném oboru a oboru literárně dramatickém. Koncem devadesátých let bylo v ČR 810 ZUŠ a navštěvovalo je asi 230 tisíc žáků. Studium hudby je nejoblíbenější a volí si je asi dvě třetiny všech žáků. Při převažující individuální výuce na hudební nástroje nebo zpěvu pociťují žáci ZUŠ absenci vazeb na vrstevníky obvyklých ve školách o mnohdy ztrácejí zájem pokračovat v docházce. ZUŠ tento problém řeší zejména formováním a provozováním hudebních a pěveckých souborů, hudebních skupin i dramatických útvarů. Tyto se stávají silně působícími výchovnými činiteli nejen v oblasti umělecké, ale také v dalších výchovných složkách – mravní (formování charakterových vlastností), pracovní (schopnost práce v týmu, odpovědnost za společné dílo) i dalších.

Z hlediska fungování ZUŠ ve školské soustavě je nutno zdůraznit, že připravují žáky pro studium učebních a studijních oborů na středních školách uměleckého zaměření na konzervatořích a také na vysokých školách s uměleckým zaměřením.³⁷

3.8. Streetwork

Formou práce s mládeží, která probíhá ve volném čase je streetwork--terénní práce. Pedagogický pracovník, označovaný jako sociální asistent, terénní pracovník nebo streetworker, vyhledává mladé lidi v prostředí, která jsou pro ně přirozená, navazuje s nimi kontakt, snaží se jim nabízet pozitivní možnosti využití volného času (organizuje různé místní akce s důrazem na hry, zážitek, sebevyjádření, zaměřuje klienty na instituce se

---

³⁶ Pávková, J., Hájek, B., Hofbauer, B. a kol., *Pedagogika volného času*, s.134

³⁷ Malach, J., *Teorie metodiky výchovy*, s.105

strukturovanějším programem, zve je na víkendové a prázdninové “expedice”), pomáhá jim při prosazování jejich zájmů a potřeb, radí jim v krizových situacích a kontaktuje je s odbornou pomocí (poradny, léčebny, krizová centra apod.).

Základní podmínkou je důvěra. Proto bývají streetworkery mladí lidé, věkově blízcí svým klientům. Terénní práce klade na pedagoga neobyčejné nároky, vyžaduje být k dispozici mladým lidem tehdy, když to oni potřebují, často dlouho přes půlnoc. Streetworker se dostává do situací konfliktu profesionálních etických požadavků: nutnost získat a udržet si jejich důvěru a požadavek profesionální mlčenlivosti o klientovi se může dostat do konfliktu s požadavky společnosti, např. když se dozví o nezákonném jednání klienta, když je nucen přizpůsobit se subkultuře mladých. Je konfrontován s opakovanými neúspěchy, když jeho klienti opakovaně selhávají, dostávají se do vězení, vracejí se k drogám apod.³⁸

3.9. Legislativa

Podle ustanovení školského zákona (zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání) jsou do školských zařízení pro zájmové vzdělávání (vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání) zahrnuta střediska volného času (což jsou domy dětí a mládeže a stanice zájmových činností), školní družiny a školní kluby. Mezi ubytovací a výchovná zařízení (vyhláška č. 108/2005 Sb., o školských, výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních, ve znění pozdějších předpisů) patří domovy mládeže, internáty a školy v přírodě.³⁹

3.10. Financování

Republikové normativy stanoví ministerstvo jako výši výdajů podle § 160 odst. 1 písm. c) a d) připadajících na vzdělávání a školské služby pro jedno dítě, žáka nebo studenta příslušné věkové kategorie.

---

³⁸ Pávková, J., Hájek, B., Hofbauer, B. a kol., *Pedagogika volného času*, s.79

³⁹ Hájek, B., Hofbauer, B., Pávková, J. a kol., *Pedagogické ovlivňování volného času*, s.141

Krajské normativy stanoví krajský úřad jako výši výdajů podle § 160 odst. 1 písm. c) a d) připadajících na jednotku výkonu na kalendářní rok za podmínek stanovených prováděcím právním předpisem a zveřejní je.

Při stanovení krajských normativů vychází krajský úřad zejména z dlouhodobého vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v kraji.⁴⁰

a) Poskytování dotací

Dotace na celoroční činnost organizací, které se zabývají volnočasovými aktivitami dětí a mládeže. V rámci tohoto opatření jsou vhodnými následující aktivity rozvoje dané oblasti:

- vytvoření podmínek pro pravidelnou systematickou činnost organizací věnujících se volnočasovým aktivitám dětí a mládeže od 5-ti do 18 let

- údržba, provoz, náklady na nájemné týkající se prostorů volnočasovým aktivitám dětí

- akce a soutěže pořádané pro děti a mládež

Minimální výše poskytované dotace činí 1000,- Kč.

Dotace je přísně účelová. Je poskytnuta na základě uzavření písemné smlouvy. Používá se na úhradu nezbytných nákladů k realizaci činnosti v souladu s předloženým rozpočtem, ve kterém nesmí být kalkulován zisk. Dotace může být využita na úhradu uznatelných nákladů vzniklých v kalendářním roce, ve kterém byla dotace poskytnuta.⁴¹

b) Nadaná mládež

MŠMT podporuje každoročně nadanou mládež a pedagogy vzdělávací nadané žáky v několika dotačních programech např. Programy státní podpory práce s dětmi a mládeží, Podpora soutěží a přehlídek v zájmovém vzdělávání. Každoročně jsou podporovány stovky projektů organizací a škol, které pracují s nadanou mládeží v celkové částce 73 mil. Kč. Vyhláška č. 55 2005 Sb. o podmínkách organizace a financování soutěží a přehlídek v zájmovém vzdělávání řeší systém identifikace a motivace nadaných žáků. Určuje účel a limity finančních prostředků poskytovaných MŠMT určených pro tuto formu práce s nadanou mládeží.⁴²

---

⁴⁰ Zákony od centrum.cz: Zákony ČR /Školský zákon/ část14[online].[cit.2015-02-27]. Dostupné z: <http://zakony.cetrum.cz/skolsky-zakon/cast-14>

⁴¹ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy,[online].[cit.2015-03-06]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/programy-statni-podpory-prace-s-detmi-a-mladezi>

⁴² Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy,[online].[cit.2015-03-06]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/talentovana-mladez>

4. Praktická část

4.1. Cíl a metodika

Pro výzkumnou část práce bylo vybráno město ve Středočeském kraji konkrétně město Mělník. Ve městě byla vybrána jedna instituce, a to Dům dětí a mládeže Mělník. Cílem této práce bylo analyzovat a zhodnotit práci instituce pro volnočasové využití dětí a mládeže a zjistit, zda skutečně daná instituce plní svoji funkci, s kterou vystupují. Účelem dané práce bylo vyhodnotit způsob jejich financování, nabídku kroužků pro děti a mládež, nejvíce využívané zájmové kroužky dané instituce, prostory a kvalitu vybavení, počet pracovníků, kteří v dané instituci pracují jejich kvalifikaci, následné vyhodnocení a doporučení.

Získané informace byly čerpány z internetových zdrojů o vybrané instituci a odborné literatury. Nejvíce informací bylo zjištěno na základě praxe ve vybrané instituci, možností komunikace s ředitelkou a pracovníky volnočasové instituce, kteří ochotně poskytli všechny potřebné informace. Práce byla zpracována pomocí analýzy instituce podle Bronislava Malinowského.

4.2. Středočeský kraj – město Mělník

Středočeský kraj leží uprostřed Čech. Velikostí, počtem obcí i obyvatel patří mezi největší kraje České republiky. Jeho rozloha (11 015 km²) zabírá 14% území ČR. Ve středočeském kraji se nachází město Mělník.⁴³

Mělník leží na vyvýšenině v Polabské nížině 30km na sever od Prahy. Návštěvníky města přitahuje pohled ze zámecké vyhlídky, odkud je vidět soutok Labe a Vltavy, památná hora Říp a České středohoří. Celková výměra území v ha: 2497 a počet obyvatel je 19 077.⁴⁴

---

⁴³ Středočeský kraj,2015,[online],[cit.2015-02-25]. Dostupný z: <https://www.kr-stredocesky.cz/kraj>

⁴⁴ Mělník,2015,[online],[cit.2015-02-25]. Dostupný z:<http://www.melnik.cz/o-meste/ds=52/p1=61>

4.3. Způsob trávení volného času dětí a mládeže

4.3.1. Školství

Školy na mělnicku nabízí mnoho způsobů trávení volného času pro děti a mládež. V mateřských školách mají rodiče pro své děti nejčastěji zájem o tyto kroužky: sportík, rytmické kručky, angličtina, šikulka. Základní školy první stupeň nejžádanější jsou kroužky: tvořivé ručičky, trampolíny, angličtina, judo. Základní školy druhý stupeň nejčastější kroužky: moderní tanec, angličtina, volejbal, fotbal, sebeobrana, hra na klávesy. Střední školy nejžádanější kroužky: šachy, fotbal, zumba tanec, stolní tenis, kytara.

Na Mělníku se nachází:

- 5 mateřských škol
- 7 základních škol
- 1 speciální škola
- 1 umělecká škola
- 5 středních škol
- 1 vyšší odborná škola

Na Mělníku je velké sportovní vyžití nachází se zde: fotbalové oddíly, box, hokej, judo, volejbal. Nezaostává zde ani společenské a kulturní vyžití, kde je nejznámější spolek Jarošáček, který navštívil mnoho zemí a získal různá ocenění (od 6 let do 30let).

4.4. Data

4.4.1. Údaje o instituci

Základní informace o instituci byly čerpány z oficiálních internetových stránek instituce a to www.ddm-melnik.cz

4.4.2. Dům dětí a mládeže Mělník

Základní údaje

- Název organizace: Dům dětí a mládeže Mělník
- Adresa: Na Polabí 2854, Mělník, 276 01
- Druh zařízení: Středisko volného času
- IČO: 495 18 941
- Zřizovatel: Středočeský kraj

Dům dětí a mládeže Mělník (zkratka DDM) je státní školské zařízení se statutem příspěvkové organizace a z toho plynoucí právní subjektivitou, zřizované od 1. 4. 2001 Středočeským krajem. Budova DDM v Mělníku je majetkem Městského úřadu Mělník, který ji středisku pronajímá za symbolickou cenu. Ke spravování budovy přistupuje Městský úřad velmi zodpovědně. Svědčí o tom stav a vzhled budovy. Instrukce se podílí na rozvoji výchovy, schopností, kreativity a myšlení dítěte. Děti a mládež zde najdou nové přátele a naučí se, jak efektivně lze využít volný čas.

Instrukce se nachází na okraji města Mělníka v krásném prostředí lesoparku. Součástí prostoru je i přilehlá venkovní terasa. Uvnitř je velký sál, několik kluboven, učebny, šatny pro děti, kanceláře pro zaměstnance. Středisko volného času pracuje celoročně. Nabízí činnosti určené všem věkovým kategoriím, od dětí předškolního věku až po seniory.

4.4.3. Poslání instrukce

Hlavním posláním DDM Mělník jsou volnočasové aktivity dětí a mládeže zaměřené na osobní rozvoj mladých lidí a jejich uplatnění ve společnosti, na trhu práce ochranu před sociálně patologickými jevy, jejich následky a na podporu zdravého životního stylu.

Cíle instituce:

- Nabídka kvalitních výchovně-vzdělávacích programů pro děti a mládež.
- Výběr kvalitního pedagogického personálu.
- Aktivní přístup při rozvoji talentů dětí a mládeže.

4.4.4. Nabídka programů v DDM Mělník

- *Zájmové útvary a kluby.*

Každý všední den v odpoledních hodinách probíhá pravidelná zájmová činnost. Zájmové útvary a kluby vedou externí a interní pedagogičtí pracovníci. Jsou otevřené všem věkovým kategoriím – předškoláci, školáci, mládež, dospělí a senioři. Zájmové útvary a kluby nabízejí např. flétna, keramické tvoření, PC kroužek, házená, šikulové, atd.

- *Akce pro veřejnost*

DDM Mělník pořádá pro veřejnost velké množství akcí např. Dýňový duch, Karneval, Burza – charita, Pěškokolky, Podzimní tvoření, Mikuláš, Bezpečnost s pejskem a kočičkou, atd.

- *Prázdninové akce a tábory*

DDM Mělník nabízí všem předškolákům, školákům, mládeži širokou nabídku prázdninových akcí a táborů (Příměstský tábor, Hry bez hranic, Holky v akci, Pryč s nudou, Hurááá prázdniny).

- *Výukové programy*

DDM nabízí tyto výukové programy (Šaty dělají člověka, Výstup praotce Čecha na horu Říp, Cesta kolem světa, Hrou proti AIDS, Bezpečnost pro berušku, Kudy tudy Šumavo).⁴⁵

- *Divadla a výlety*

Během celého školního roku pořádá DDM zájezdy do pražských divadel pro děti i dospělé. Jednodenní poznávací, tematické a kulturní výlety (Legoland, Hurvínkův popletený víkend, Zájezd do Drážďan – vánoční trhy, Lyžařský výlet do Rokytnice, Fantom opery).

- *Soutěže*

DDM Mělník je organizátorem soutěží, olympiád, přehlídek organizovaných MŠMT, KÚ Středočeského kraje a ASŠK. Jedná se o základní, okresní, krajská kola sportovních, přírodovědných, matematických, humanitních a uměleckých soutěží (Karlovarský skřivánek, Recitace, Biologická olympiáda).

- *Semináře*

V prostorách DDM Mělník se pořádají různé semináře (Aktivity pro rozvoj koncentrace pozornosti, Malí stavitelé, Podporujeme přírodovědnou gramotnost žáků, Lidové tradice v cyklu roku).

- *Doplňková činnost*

Organizace v rámci doplňkové činnosti provozuje (Specializovaný maloobchod v době víkendových akcí, Cestovní agenturu).

---

⁴⁵ Dům dětí a mládeže Mělník,[online].[cit.2015-02-25].Dostupný z:http://www.ddm-melnik.cz/wp-content/uploads/2013/06/VR_DDM_Melnik-final.pdf

Aktivity DDM se dělí dle zájmových oblastí:

Pohybové aktivity:

- aerobic
- dance aerobic
- trampolíny
- košíková
- házená
- volejbal
- taneční krůčky
- judo
- kung-fu
- joga
- street dance
- rytmické krůčky
- tanečky
- sebeobrana
- zumba

Tvořivé aktivity:

- kreativní švadlenky
- tvořivé ručičky
- šikula
- šikulka
- výtvarka

Hudební aktivity:

- kytara
- flétna

- sólový zpěv

Ostatní aktivity:

- dramatický kroužek
- PC kroužek
- angličtina
- šachy
- zamat⁴⁶

---

⁴⁶ Dům dětí a mládeže Mělník,[online].[cit.2015-02-27]. Dostupný z: http://www.ddm-melnik.cz/wp-content/uploads/2013/06/VR_DDM_Melnik-final.pdf

Tabulka 1- Pravidelná zájmová činnost

Název zájmového útvaru	Počet dětí, záků, studentů – účastníků zájmového útvaru	Vedení zájmového útvaru – interní pracovník	Vedení zájmového útvaru – externí pracovník
Aerobic	15	IP	
Angličtina	3	IP	EP
Dance aerobic	24		EP
Dramatický kroužek	11		EP
Flétna	4		EP
Házená	9		EP
Cheering	19	IP	EP
Jóga pro děti	4	IP	
Judo	9		EP
Keramický	7		EP
Košiková	11		EP
Kreativní švadlenky	8	IP	
Kung-fu pro děti	26		EP
Kytara	8		EP
Latina show dance	7		EP
PC kroužek	5	IP	
Rytmické krůčky	26	2 x IP	
Sebeobrana	12		EP
Sólový zpěv	3		EP
Sportínek	19	IP	
Street dance	16		EP
Šachy	11	IP	
Šikula	8	IP	
Šikulka	12	IP	
Tanečky	10	2 x IP	
Taneční krůčky	17	2 x IP	
Trampolíny	10	2 x IP	
Turistický	9		EP
Tvořivé ruce	10	IP	
Volejbal	29		2 x EP
Výtvarný	7		EP
Zamat	40		2 x EP
Zumba pro děti	13		EP
Celkem	422	19	22

Pozn.* IP – interní pracovník

EP – externí pracovník

Zdroj: osobní sdělení, vlastní zpracování

Komentář: Z tabulky vyplývá, že největší zájem je o sportovní kroužky. Také si můžeme všimnout, že jsou více využíváni externí pracovníci než interní.

Tabulka 2 – Zájem o kroužky podle věku a pohlaví

Dělení aktivity	Chlapci	Dívky	Předškoláci	Školáci	Mládež
Pohybové aktivity	172	113	65	149	71
Tvořivé aktivity	11	41	17	35	0
Hudební aktivity	3	12	0	13	2
Ostatní aktivity	42	28	0	58	12
Celkem	228	194	82	255	85

Zdroj: osobní sdělení, vlastní zpracování

Komentář: Z tabulky vyplývá, že větší zájem o kroužky podle pohlaví mají chlapci a podle věku je největší zájem mezi školáky.

Tabulka 3 – Porovnání aktivit s minulými roky

	2011/2012	2012/2013	2013/2014
Počet dětí	375	405	422
Počet zájmových aktivit	21	27	33

Zdroj: osobní sdělení, vlastní zpracování

Komentář: Z tabulky lze poznat, že děti mají větší zájem o zájmové kroužky je to způsobeno atraktivními stále se zvyšujícími zájmovými aktivitami.

4.4.5. Úspěchy DDM Mělník v roce 2014

- Zájmový útvar Street dance

Středočeský taneční pohár (skupina) – 3. místo

- Zájmový útvar Zumba
Středočeský taneční pohár (skupina) – 4. místo

- Zájmový útvar Cheering
Středočeský taneční pohár (skupina) – 5.místo

- Zájmový útvar Kung-fu
2014: 2. místo Hungarian championship – Juniorská liga Mělník
2014: 3. místo Mistrovství ČR Brno
2014: 1. místo Národní pohár Praha

- Výtvarný zájmový útvar
Mezinárodní výtvarná výstava 2014 Lidice

Práce s nadanými dětmi

V rámci pořádaných okresních a krajských kol soutěží vyhlášených KÚ a MŠMT se organizace určitou měrou podílí na rozvoji nadaných žáků. Organizace vyhláší i výtvarné a umělecké soutěže v rámci pořádaných akcí. Všechny práce jsou vystavovány v objektu organizace a hodnotí je odborná porota. Nejúspěšnější soutěžící jsou odměňováni a motivováni pro svou další tvůrčí činnost.

4.4.6. Ediční a propagační činnost instituce

Na propagaci aktivit DDM v Mělníku se podílí informacemi nejen do tisku, ale i vydáváním letáčků, které účelně informují širokou veřejnost o všech činnostech a nabídkách instituce za dané období. Každý měsíc zasílá organizace do měsíčníku Radnice plán svých činností. Všechny informace týkající se činností střediska může veřejnost nalézt na webových stránkách dané instituce. Od června roku 2010 byl založen Facebook, který slouží nejen jako nabídka pro veřejnost, ale i na zpětné reakce veřejnosti k jednotlivým činnostem DDM.

4.4.7. Personál

Personál, určitého zařízení budu definovat skupinu organizovanou na základě určitých zásad autority, dělby funkcí a rozdělení výsad a povinností. Pravidla nebo normy určité instituce tvoří nabyté technické dovednosti, zvyky, právní normy a mravní příkazy, jenž jsou členstvem přijímány nebo mu ukládány. Jak organizace personálu, tak i povaha dodržovaných pravidel jsou v rozhodujícím vztahu k chartě.⁴⁷

Současný kolektiv pracovníků DDM je na profesionální úrovni o čem svědčí velké množství navštěvujících dětí a mládeže, mnoho zájmových kroužků, pobytů v přírodě a stále atraktivními, novými programy.

V průběhu školního roku pracovníci v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků absolvovali odborné semináře, přednášky zaměřené na rozvoj odborných, pedagogických, psychologických, manažerských znalostí a dovedností pořádaných zejména vzdělávacími institucemi. Pedagogičtí pracovníci se věnovali i samostudiu. Samostudium bylo zaměřené na prioritu organizace a odbornost pedagogické činnosti.

Finanční náklady vynaložené na další vzdělávání pedagogických pracovníků v roce 2014 činily 36.874,- Kč.

Tabulka 4 – Věková struktura pedagogických pracovníků

Pedagogičtí pracovníci	do 30 let	31 – 40 let	41 – 50 let	starší	Průměrný věk
Muži	1	0	1	0	39,5
Ženy	2	2	6	0	42,55
Celkem	3	2	7	0	41,03

Zdroj: osobní sdělení, vlastní zpracování

Komentář: Z tabulky lze vyčíst, že je větší počet žen než mužů. Nejvíce pracovníků je mezi 41 až 50 lety. Celkový počet interních pracovníků je 12.

⁴⁷ Malinowski, B., *A Scientific Theory of Culture and Other Essays*, s.57

Tabulka 5 – Pedagogické vzdělání

Vzdělání	Počet pracovníků
VŠ pedagogického směru	4
SŠ pedagogického směru	6
SŠ nepedagogického směru	2

Zdroj: osobní sdělení, vlastní zpracování

Komentář: Z tabulky vyplývá, že největší zastoupení pracovníků je se středoškolským vzděláním pedagogického zaměření.

Tabulka 6 – Počet externích a interních pracovníků

	Počet pracovníků
Externí	34
Interní	12

Zdroj: osobní sdělení, vlastní zpracování

Komentář: Z tabulky vyplývá, že je větší počet externích pracovníků.

4.4.8. Financování

Zřizovatelem instituce je Středočeský kraj, který se podílí na financování provozu zařízení podle schváleného rozpočtu, se kterým disponuje. Na základě rozpočtu Středočeský kraj posílá dané instituci finanční prostředky na výplaty a odměny svých zaměstnanců. Tyto finanční prostředky do svého rozpočtu dostává od Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky.

Výše příspěvků na jednotlivé kroužky se liší. Cena pravidelných zájmových kroužků se pohybuje v rozmezí od 1 500 Kč do 5 000 Kč. Mezi nejlevnější zájmové kroužky patří Sportínek, Trampolíny a Šachy. Mezi nejdražší zájmové kroužky patří Angličtina, Výtvarný kroužek a Keramika, což je pochopitelné, jelikož děti využívají hodně materiálu a mohou si vyrobené věci odnést domů.

Tabulka 7 – Základní údaje o hospodaření instituce

Základní údaje o hospodaření v tis. Kč	Za rok 2013 (k 31.12.)		Za rok 2014 (k 31.12.)	
	Činnost		Činnost	
	Hlavní	Doplňková	Hlavní	Doplňková
Náklady celkem	6246	381	7173	369
Výnosy celkem	6246	420	7173	418
<i>příspěvky a dotace na provoz</i>	5047	0	5503	0
<i>ostatní výnosy</i>	1199	420	1670	418
Hospodářský výsledek před zdaněním	0	39	0	49

Zdroj: výroční zpráva DDM Mělník, vlastní zpracování

Komentář: Stejně jako v předchozích letech nepokryly finanční prostředky z rozpočtů kraje provozní výdaje organizace. Finanční prostředky chyběly zejména na energie zařízení a na drobné opravy instituce.

Tabulka 8 – Základní údaje o hospodaření instituce v minulých letech

Základní údaje o hospodaření v tis. Kč	Za rok 2011 (k 31.12.)		Za rok 2012 (k 31.12)	
	Činnost		Činnost	
	Hlavní	Doplňková	Hlavní	Doplňková
Náklady celkem	5769	1198	5903	1440
Výnosy celkem	5713	1319	5903	1482
<i>příspěvky a dotace na provoz</i>	4546	0	5033	0
<i>ostatní výnosy</i>	1166	1319	870	1482
Hospodářský výsledek před zdaněním	-56	121	0	42

Zdroj: výroční zpráva DDM Mělník, vlastní zpracování

Komentář: Finanční prostředky z rozpočtů kraje, ani v minulých letech nepokryly provozní výdaje organizace. Finanční prostředky chyběly zejména na energii.

Tabulka 9 – Přehled příspěvků a dotací za rok 2014

Přijaté příspěvky a dotace v tis. Kč		Za rok 2014 (k 31.12.)	
1.	Přijaté dotace na dlouhodobý majetek ze státního rozpočtu celkem (INV)	0	
2.	Přijaté dotace na dlouhodobý majetek z rozpočtu kraje, včetně vrácených příjmů z pronájmu celkem (INV)	0	
3.	Přijaté příspěvky a dotace na neinvestiční výdaje ze státního rozpočtu přes účet zřizovatele (MŠMT, MZ apod.) celkem (NIV)	5006	
z toho	přímé vzdělávací výdaje celkem (UZ 33 353)	4865	
	z toho mzdové výdaje	3585	
	ostatní celkem (např. UZ 33 163, 33 166, ...)		141
	z toho	Uz 33166	119
		Uz 33051	7
Uz 33052		15	
4.	Přijaté příspěvky a dotace na neinvestiční výdaje z rozpočtu kraje celkem (NIV)	484	
z toho	ostatní účelové výdaje celkem (např. UZ 001, 002)		484
	z toho	Uz 001	21
		Uz 008	420
		Uz 007	9
Uz 011 Středočeský fond, vzdělávání, sportu a volného času		34	
5.	Z jiných zdrojů (dary, a finanční příspěvky města Mělníka)	12	

Zdroj: výroční zpráva DDM, vlastní zpracování

Komentář: Z tabulky je patrné kolik za rok 2014 DDM získalo prostředků a dotací na určité výdaje, s kterými disponovali. Překvapující je, že ve sponzorských darech DDM získalo pouze 12 000 Kč. Při porovnání s DDM v jiných městech je tato částka velmi nízká, ale zájem o činnosti v této organizaci je vysoký.

4.4.9. Normy

Všichni pedagogičtí pracovníci zajišťují bezpečnost dětí při činnostech, které přímo souvisejí se zájmovým vzděláváním. Dodržují předpisy k zajištění bezpečnosti dětí,

požární ochrany. Při úrazu poskytnou dítěti nebo jiné osobě první pomoc, zajistí ošetření lékařem. Po skončení činnosti překontrolují pořádek v učebnách, zavření oken, vody atd. a odvedou účastníky zájmových kroužků do šaten.

Účastníci zájmových kroužků vyplní přihlášku. Rodiče jsou povinni informovat vedoucího zájmového útvaru o zdravotních problémech dítěte nebo jiných závažných skutečnostech, které by mohly ovlivnit průběh zájmového vzdělávání.⁴⁸

4.4.10. Hodnocení vybrané instituce

Po celý rok nabízí instituce dětem, žákům, studentům a dospělým širokou nabídku své zájmové činnosti na velmi dobré úrovni. Byl zaznamenán nárůst účastníků v pravidelné zájmové činnosti, v klubové činnosti, v táborových akcích a v příležitostných akcích.

Podíl na větším počtu všech účastníků zájmového vzdělávání mají externí a interní pracovníci. Pracovníci instituce jsou především z řad externích pracovníků, které vedou zájmové kroužky. Během celého školního roku se dařilo instituci vytvářet dobré podmínky k smysluplnému trávení volného času všem zájemcům zájmového vzdělávání.

Instituce podporuje nadané děti, žáky, studenty, což se projevuje získáváním mnoha ocenění na různých soutěžích po celé republice. Děti, které nenavštěvují pravidelně zájmové kroužky, tak se snaží instituce nabídnou jednorázové akce např. Mikuláš a čert, Halloween, Maškarní bál, soutěže na Den dětí atd.

Budova DDM je po rekonstrukci v dobrém stavu. Již při vstupu do budovy Vás upoutá krásná výzdoba, na které se podílely děti, které navštěvují výtvarné a keramické kroužky. Sociální zařízení je nové vkusně zařízené a též přizpůsobené pro handicapované děti. V prostorách budovy najdeme obrovskou tělocvičnu s několika sportovními náčiními. V prvním patře budovy jsou místnosti určené pro výukové programy a semináře.

---

⁴⁸ Dům dětí a mládeže Mělník,[online].[cit.2015-02-27].Dostupný z:http://www.ddm-melnik.cz/wp-content/uploads/2013/06/VR_DDM_Melnik-final.pdf

V roce 2014 se dařilo instituci plnit plán v hlavní činnosti, po konečné úpravě rozpočtů měli i finanční prostředky na pokrytí platů zaměstnanců a nákladů. Plánované příjmy plní bez problémů.

4.5. Výsledky a diskuze

Cílem výzkumné části je analýza vybrané instituce konkrétně Dům dětí a mládeže Mělník, zda plní své poslání. Práce byla zpracována pomocí analýzy instituce (podle Bronislawa Malinowského). Cílem DDM Mělník je zajištění dostupnosti všem svým návštěvníkům, vytvoření přátelského prostředí a zajištění kvalitního prostorového vybavení instituce. Důležitou součástí instituce je stále se rozvíjet a nabízet návštěvníkům kvalitní, pestrou nabídku zájmových kroužků a mít kvalitní pedagogický personál. Na základě analýzy a zjištěných informací o dané instituci, které jsou uvedeny v praktické části bylo zjištěno, že poslání plní. Každým rokem přibývá počet zájmových kroužků a nárůst uchazečů o tyto kroužky. Prostory DDM jsou po rekonstrukci a jsou ve velmi dobrém stavu. Pracovníci instituce si pravidelně různými školeními zvyšují odbornou kvalifikaci.

4.6. Doporučení

Po celkové analýze bylo zjištěno, že DDM Mělník nabízí mnoho zájmových kroužků, ze kterých si vyberou předškoláci, žáci i mládež. Podle názoru autora by bylo zapotřebí rozšíření výuky cizích jazyků. V DDM Mělník se vyučuje jeden cizí jazyk, což v dnešní době není postačující.

5. Závěr

První část je teoretická a zabývá se vymezením základních pojmů, historií volného času a jeho funkce, způsoby trávení volného času, charakteristikou volnočasových institucí, které se nacházejí na území České republiky, legislativou a financováním.

V praktické části byla vybrána instituce, která se zabývá volným časem dětí a mládeže. Za instituci byl zvolen Dům dětí a mládeže v Mělníku. Cílem této práce bylo zjistit, zda tato instituce plní svou funkci a poskytuje dětem a mládeži vše, čím se prezentuje. Na základě analýzy a zjištěných informací bylo prokázáno, že instituce nabízí velkou možnost výběru zájmových aktivit, kroužků. Instituce podporuje nadané děti, což dokazují přední umístění v prestižních celostátních soutěžích. K těmto úspěchům přispívá vysoká kvalifikovanost pracovníků dané instituce.

Správné využití volného času je důležité pro budoucí rozvoj dětí a mládeže je na rodičích, jakým směrem je povedou.

6. Seznam literatury

Knižní zdroje

BAKALÁŘ, Eduard. *Umění odpočívat*. Vyd.1. Praha: Práce, 1978, 208, [5] p.

HÁJEK, Bedřich, HOFBAUER, Břetislav, PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 240 s. ISBN 978-80-7367-473-1

HAVLÍK, Radomír, KOŤA, Jaroslav. *Sociologie výchovy a školy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002, 184 s. ISBN 80-7178-635-7

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, 176 s. ISBN 80-7178-927-5

MALACH, Josef. *Teorie metodiky výchovy*. Vyd.1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2007, 228 s. ISBN 978-80-86723-29-7

MALINOWSKI, Bronislaw. *A Scientific Theory of Culture and Other Essays*. London: Routledge, ISBN 04-152-6251-8

MATOUŠEK, Oldřich, KROFTOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence: Možné příčiny, současná struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1998, 336 s. ISBN 80-7178-226-2

PÁVKOVÁ, Jiřina, HÁJEK, Bedřich, HOFBAUER, Břetislav a kol. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2002, 231 s. ISBN 80-7178-711-6

PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, 269 s. ISBN 80-7178-399-4

ZAPLETAL, Ladislav, ed. a kol. *Základní kategorie a pojmy z předmětů filozofie, právo, psychologie, patologické závislosti a sociologie v rámci výuky studijního oboru Sociální pedagogika*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2000, 136 s.

Internetové zdroje

Dům dětí a mládeže Mělník. 2015. [online]. [cit. 2015-02-27]. Dostupný z WWW. http://www.ddm-melnik.cz/wp-content/uploads/2013/06VZ_DDM_Melnik-final.pdf

Mělník. 2015. [online]. [cit. 2015-02-25]. Dostupný z WWW. <http://www.melnik.cz/o-meste/ds-52/p1=61>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. 2015. [online]. [cit. 2015-03-06]. Dostupný z WWW. <http://www.msmt.cz/mladez/programy-statni-podpory-prace-s-detmi-a-mladezi>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. 2015. [online]. [cit. 2015-03-06]. Dostupný z WWW. <http://www.msmt.cz/mladez/talentovana-mladez>

Středočeský kraj. 2015. [online]. [cit. 2015-02-25]. Dostupný z WWW. <https://www.kr-stredocesky.cz/kraj>

Zákony od centrum.cz 2015: Zákony ČR/Skolský zakon/část14. [online]. [cit. 2015-02-27]. Dostupný z WWW. <http://zakony.centrum.cz/skolsky-zakon/cast-14>

6.1 Seznam tabulek

Tabulka 1 – Pravidelná zájmová činnost.....	44
Tabulka 2 – Zájem o kroužky podle věku a pohlaví.....	45
Tabulka 3 – Porovnání aktivit s minulými roky.....	45

Tabulka 4 – Věková struktura pedagogických pracovníků.....	47
Tabulka 5 – Pedagogické vzdělávání.....	48
Tabulka 6 – Počet externích a interních pracovníků.....	48
Tabulka 7 – Základní údaje o hospodaření instituce.....	49
Tabulka 8 – Základní údaje o hospodaření instituce v minulých letech.....	49
Tabulka 9 – Přehled příspěvků a dotací za rok 2014.....	50